

150 ÉVE SZÜLETETT A MAGYARORSZÁGON ELSŐKÉNT FELAVATOTT MÉRNÖKDOKTOR: ZIELINSKI SZILÁRD (1860–1924)

Rosta István

Velner András

tudománytörténész, a történelemtudomány
kandidátusa, egyetemi tanár, Kaposvári Egyetem
bene.eva@ke.hu

technikátörténész, főiskolai docens
Kaposvári Egyetem
velner.andras@ke.hu

Zielinski Szilárd Mátészalkán született 1860. május 1-jén, és Budapesten hunyt el 1924. április 28-án. (Egyes lexikonok és más anyagok tévesen április 24-ét jelölik meg. A temetése április 30-án volt.) Családjá apai ágon Lengyelországból vándorolt be Magyarországra. Mérnöki oklevelét a budapesti Műegyetemen szerezte 1884-ben.

Már a diploma megszerzése előtt is szakmai munkakapcsolatban állt a műegyetemi út- és vasútépítéstani tanszékkal, 1885-től pedig számos nyugat-európai országban járt tanulmányúton. 1886-tól a párizsi Eiffel Mérnöki Irodában részt vett a híres torony tervezési munkáiban. Hazatérése után 1887-től lett Budapesten műegyetemi tanársegéd.

1896-ban Ferenc József császár és apostoli király Zielinskit a Koronás Arany Érdemkeresztrel tüntette ki. A laudációban hangsúlyosak voltak azok az érdemek, amelyeket Zielinski a millenáris kiállítás megszervezése és érdemi lebonyolítása körül szerzett. (Ez a magas kitüntetés a Ferenc József-rendhez kapcsolódott, 1850-től annak kibővítése volt,

és polgári érdemekért lehetett elnyerni.) Ugyanebben az esztendőben a millenáris kiállításához kapcsolódó országos mérnökgyűlés keretében terjesztette elő és bocsátotta megvitásra Zielinski a Magyar Mérnöki Kamara megalkotásáról szóló tervezet első változa-

Dr. Zielinski Szilárd emléktáblája Budapesten a XI. kerületi Budafoki u. 3. szám alatt, egykori lakóházának homlokzatán.

Dr. Zielinski Szilárd szobra Budapesten, a Műegyetem kertjében

tát. Ezt a tervezetet később több változatban átalakították, és többször is megtárgyalták.

Zielinski a kiírt hídpályázatokon több mint félszáz vashídtervvel vett részt. Hidat tervezett a Dunára, a Tiszára, a Marosra, a Vágra, a Temesre. Budapesten a városligeti ívhíd is az ő alkotása. Sok hídtervét úgy fogadták el, hogy megbízták a kivitelezés irányításával is. 1897-től a vasútépítés és később a vasbetonépítés magántanárává nevezték ki. Ő lett Magyarországon a vasbetonépítés meghonosítója és népszerűsítője (Méhés, 1927, 67.). Egyik szép alkotása a századelőről a 600 m³-es margitszigeti víztorony.

1901-ben nyílt meg a lehetőség Magyarországon a műszaki doktori (mérnökdoktori, technikusdoktori) cím elnyerésére, miután erre az első javaslatok már az 1884/5-iki műegyetemi tanévben megfogalmazódtak. A mérnökdoktorátus Németországban már korábban is megszerezhető volt. Nálunk a mérnökök részére „nem kötelező doktorátus” és „tudományos fokozat” formájában lépett életbe, amelyről Zelovich Kornél az 1922-ben megjelent könyvében a következőket írta.

„Az 1901. évnék kimagasló eseménye, hogy Ferenc József király március 22-én műegyetemünket a műszaki doktorra avatás jogával ruházta föl és amint a műegyetem részéről nála tisztelgő küldöttségnek kijelentette: »Örömmel teljesítette a műegyetemnek ezt a régi kívánságát«.

Wlassics Gyula akkori vallás- és közoktatásügyi miniszternek elévülhetetlen érdeme a *doctor rerum technicarum* jogának műegyetemünk számára való életbeléptetése.

Nemcsak a műegyetem, nemcsak a technikusok, hanem az ország egész közvéleménye is nagy örömmel fogadta e jog adományozását.

A műegyetem e tekintetben is egyenrangú lett tehát a tudományegyetemmel.

A mi technikai főiskolánkon azonban elsősorban nem ebből az okból volt szükség a mérnökdoktorra avatás jogára – hiszen a műegyetemnek a tudományegyetemmel való egyenjogúságát a törvényhozás még 1871-ben biztosította –, hanem a technikai tudományok jelentőségének kiemelése mellett azért is, hogy azok az ifjaink, akik a technikai tudományok művelésére tehetséget éreznek magukban, ne legyenek kénytelenek a doktori tudományos fokozat megszerzése végett külföldre menni, s hogy doktori értekezéseikkel a magyar technikai irodalmat gazdagítsák.

Lapszám 338 II. 112.

Zielinski Szilárd

Született Máté-Salkai (Sutneri m.) 1860 ik évben rom. kath
 vallásu; a 188 $\frac{2}{3}$ iki tanév október havában
becskehözve alapján a m. kir. József-műegyetem mérnöki szak-
 osztályába rendes hallgatóul felvétellett.

Zielinski Szilárd műegyetemi felvételi dokumentuma 1882-ből
 (BME Levéltára. 103/f. I. 1882/83. 338.)

„A műszaki doktori cím megszerzésére vonatkozó szabályzatot Ófelsége 1901. évi április hó 28-án kelt legfelsőbb elhatározásával hagyja jóvá.” (Zelovich, 1922, 175.)

Zielinski doktori disszertációjának átfogóbb témaköre *Budapest forgalmi viszonyainak rendezése és a központi fővasút terve* volt (BME Levéltára. 100/a. 1.). Az értekezést 1901 novemberében nyújtotta be.

A doktorra avatásra 1902. január 16-án került sor a Műegyetem nagytermében. Az ünnepélyen jelen voltak többek között Wlassics Gyula (1852–1937) vallás- és közoktatási miniszter, a tudományegyetem rektora és dékánjai, a Magyar Tudományos Akadémia vezető képviselője és a tudományos közelet más szereplői (Hajós, 2004, 60.).

A mérnökdoktorátus megszerzésének lehetősége a műegyetemi oktatói követelmények tekintetében is következményekkel járt. Az oktatói karral szembeni elvárások megnöttek. „Tekintettel arra, hogy a tudományos tevékenységre pályázó a műszaki tudományokból a legmagasabb fokozatot is megszerzheti, a vallás- és közoktatási miniszter 1902. április 8-án jóváhagyta a Műegyetem »Magántanári Szabályzat« 5-ik szakaszának olyan

értelmű módosítását, hogy magántanári képesítést csak olyan kaphat, akinek műegyetemi, vagy egyetemi doktori oklevele van.” (Hajós, 2004, 61.)

A második mérnökdoktori fokozatot egy év múlva, 1902-ben nyerte el a következő pályázó, illetve jelölt. 1910-ig bezárólag harminc-

A műszaki doktori fogadalom.

„Én *Zielinski Szilárd* ünnepélyesen ígérem és becsületemre fogadom, hogy a m. kir. József-műegyetem iránt, mely engem a műszaki doktori címmel fölrüház, mindenkor illő tisztelettel viselkedem; teljes erőmből azon leszek, hogy a műszaki tudományokat, vagy azoknak egyes ágát, vagy a műszaki tudományok műveléséhez szükséges alapvető tudományokat, tehetségem- és körülményeimhez képest előbbre vigyem, műszaki ismereteimet csak a közjó előmozdítására használjam és minden tőlem telhetőt elkövetek, hogy hazám jó hírnevének öregbítéséhez hozzájáruljak.”

Budapest, 1901 november 16.

Zielinski Szilárd

Zielinski Szilárd aláírása a műszaki doktori fogadalom szövegén (BME Levélt. 100/a. 1.)

Doktori oklevél száma: 1.

Mérnöki szakosztály. Folyó szám 1.

Műszaki doktori szigorlat jegyzőkönyve.

A szigorló neve: Zielinski Szilárd

Születési helye és születési éve: Máté-Salka, 1860

Vallása: római katolikus

Mérnöki oklevelét 1884-ben a Magyar kir. József-műegyetemen műegyetemen szerezte Kitünően minősítéssel.

A szigorlat bevégezése után részére kiállított oklevélnek szövege.

Műszaki doktori szigorlati oklevél:

Mi a m. kir. József-műegyetem rektora, a mérnöki szakosztály tanártestülete nevében e szakosztály dékánja Zielinski Szilárd urat, ki Máté-Salkán ^{1860-ban} született és a m. kir. József-műegyetemről 1884. április 30. napján mérnöki oklevelet kapott, minthogy a műszaki doktori oklevél megszerzése végett a m. kir. József-műegyetem mérnöki szakosztályához benyújtott Budapest forgalmi viszonyainak rendezése és a központi fővasút terve című értekezésével, nemkülönbön a szabályszerűen alakított bizottság előtt az Ut-vasútépítéstan mint fő- és a hid-és vírápítéstan mint mellék tárgyakból megtartott szigorlaton vizsgálaton bebizonyította, hogy a műszaki tudományok önálló tudományos művelésére Kitünően képzett; a ránk ruházott hatalomnál fogva ezennel a műszaki tudományok doktorának ismerjük és valljuk.

Ennek hitelül ezt az oklevelet részére kiszolgáltattuk és a m. kir. József-műegyetem nagyobb pecsétjével, valamint sajátkezű aláírásunkkal megerősítettük.

Kelt Budapesten, 1901 nov. 16-án a m. kir. József-műegyetem rektora.

A mérnöki szakosztály dékánja. Floray János stb.

Rados Gyula

Zielinski Szilárd műszaki doktori szigorlati jegyzőkönyve és doktori oklevelének mintalapja
 (BME Levéltára. 100/a. 1.)

hatan szereztek a budapesti Műegyetemen mérnökdoktori fokozatot. Volt közöttük mérnök, gépészmérnök, vegyész, építész.

A trianoni döntés után Dr. Zielinski Szilárd megsokszorozott erővel lát hozzá, hogy kivegye a részét Magyarország talpraállításából. *A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyében* (a Budapesti Mérnöki Kamara hivatalos lapjában) a halálát követően ezt írták róla. „A nagy összeomlás után mintha derengeni látnánk a jövő új kialakulását abban, hogy fontos technikai és közgazdasági intézmények élére nem politikuskok, hanem rátermett mérnökök kerülnek. Ennek a felfogásnak megnyilvánulását örömmel látjuk abban, hogy 1920-ban az Országos Középítési Tanács és 1921-ben a közmunkák tanácsának elnöki székébe dr. Zielinski Szilárdot nevezik ki.

DR. ZIELINSKI SZILÁRD
MŰEGYETEMI NY. R. TANÁR
MEGHALT 1924. ÁPRILIS 28.-ÁN.

Dr. Zielinski Szilárd fényképe egy 1925-ben megjelent könyvben (Schimanek, 1925, 44.)

†
A M. KIR. JÓZSEF-MŰEGYETEM TANÁCSÁ megilletődéssel és mély fájdalommal tudatja, hogy

dr. Zielinski Szilárd

okl. mérnök, a műszaki tudományok doktora, az út-vasútépítéstan műegyetemi ny. r. tanára, a Magyar Mérnöki Kamara elnöke, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke, a Budapesti Országos Kereskedelmi és Ipari Kikötő kormánybiztosa, az Országos Középítési Tanácsnak elnöke, Budapest Székesfővárosi Törvényhatósági Bizottságának tagja, a Szent István Flakadémiának, az Országos Vízügyi Főigazgatóságának, a M. Kir. Közlekedési Múzeum felügyelőbizottságának tagja, a Magánmérnökök Országos Szövetségének, a Magyar Történelmi Társulatnak és a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek tiszteletbeli tagja, a Magyar Fényvizsgálók Egyesületének elnöke, a Műegyetemi Segélyegylet örökös tiszteletbeli elnöke, a Műegyetemi Tűlélők és Football-Club örökös díszelnöke, a Műegyetemi Evezős Club alapító tagja stb.

1924. évi április hó 28.-án, életének 64. évében elhunyt.

† meghaldogult földi maradványa folyó hó 30.-án, szerdán délután 4 órakor fog a római katolikus egyház szertartása szerint a M. Kir. József-Műegyetem díszsarnokából a Kerepesi-úti temetőben az örök nyugalomnak átadni.

Budapest, 1924. évi április hó 28.-án.

Példaadó emléket mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni.

Dr. Zielinski Szilárd műegyetemi gyászjelentése egy 1925-ben megjelent könyvben (Schimanek, 1925, 45.)

Minden elfoglalt újabb pozíciót a mérnökség tényleges terfoglalásának, a mérnöki tekintély erősödésének és elismerésének tekinti és minden erejével arra törekszik, hogy munkásságával a technikai nevelés, a technikai tudás rátermettségét dokumentálja. Neki nem dísz, nem nyugalmat jelent egy-egy kitüntetés vagy díszes állás, hanem újabb és újabb súlyos megterhelést, újabb és újabb kötelességet, aminek ő mindig alaposan és lelkiismeretes hozzáértéssel felelt meg.” (Sármezey, 1924, 73.; Schimanek, 1925, 16.)

Nem volt a szakmájába bezárkózó egyéniség. Értett a zenéhez, a művészetekhez, az irodalomhoz, és 1921-ben a Magyar Történelmi Társulat is tiszteletbeli tagjává választotta.

Kulcsszavak: *Zielinski Szilárd, mérnökdoktorátus, műszaki tudomány, m. kir. József-műegyetem, út- és vasútépítés, vasbetonszerkezetek, víztornyok, tudománytörténet, technikatörténet*

Dr. Zielinski Szilárd egyik legszebb alkotása Budapesten: a margitszigeti víztorony. (Képeslap Láncki András gyűjteményéből)

IRODALOM

- BME Levéltára. 103/f.: Mérnöki Kar. Nappali tagozatos hallgatói törzskönyvek. 103/f. I. kötet. 1882/83. 338. oldal. Zielinski Szilárd beiratkozása. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Levéltára.
- BME Levéltára. 100/a.: Oklevél törzskönyvei. 1-től 1972-ig. 158. sorszám. Zielinski Szilárd mérnöki oklevelének iratai. 100/a. Vegyes gyűjtemény. Vegyes oklevelek és egyedi iratok. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Levéltára.
- BME Levéltára. 100/a.: Mérnöki doktori szigorlatok jegyzőkönyvei. 1. sorszámú doktori oklevél. Zielinski Szilárd doktori iratai. 100/a. Vegyes gyűjtemény. Vegyes oklevelek és egyedi iratok. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Levéltára.
- BME Levéltára. 3/c. 26. 1906. 3/c.: M. Kir. József-Műegyetem. A Rektori Hivatal iktatott iratai. 26. doboz. 1906. 7. tétel. 671/1906. számú irat. Zielinski Szilárd műegyetemi nyilvános rendes tanári hivatalos esküje. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Levéltára.
- Hajós György (2004): *Zielinski Szilárd a Magyar Mérnöki Kamara első elnökének élete és művei*. Megjelent

- az első Mérnöki Kamara megalakulásának 80. évfordulóján. LOGOD Bt., Budapest
- Méhes Zoltán (1927): *Dr. Zielinski Szilárd emlékezete. A M. Kir. József-Műegyetem 1926/27. tanévének megnyitásakor 1926. évi október hó 3-án tartott beszédek*. „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest
- Sármezey Endre (1924): *Dr. Zielinski Szilárd. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. A Budapesti Mérnöki Kamara hivatalos lapja. LVIII. 21–2, 71–4.*
- Schimanek Emil (1925): *A M. Kir. József-Műegyetem 1924/25. tanévének megnyitásakor 1924. évi október hó 12-én tartott beszéd*. „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest (Az 1923/24. tanévről szóló beszámoló beszédet Schimanek Emil Rector Magnificus tartotta.)
- Magyar Mérnök- és Építész-Egylet (1929): *Technikai fejlődésünk története 1867–1927*. Kiadja a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet. Második kiadás. Budapest
- Zelovich Kornél (1922): *A M. Kir. József-Műegyetem és a hazai technikai felsőoktatás története*. „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest